

SFL 1950 - 1965

Inledning - facklärarna före 1950

I del I av "Facklärarna i skolans och arbetsmarknadens perspektiv - En kamp för jämlika villkor" har tidsepoken 1800-1950 behandlats. Huvuddragen i skolans utveckling med inriktning på den undervisning som meddelas av facklärare har beskrivits liksom utvecklingen av fackföreningsrörelsen mot bakgrund av industrialismens genombrott under 1800-talets senare del. Löne- och anställningsvillkoren - inte minst den brist på trygghet som gällde för facklärarna - har ägnats särskilt intresse.

Genombrottet för de fackliga organisationerna kom under 1880-talet för både arbetare och tjänstemän. Organisationsbildningarna skedde i nära anslutning till att yrkeskåren fick tillräcklig omfattning för att bilda riksomfattande organisationer. För facklärarna skedde detta huvudsakligen under perioden 1900-1920 men redan på 1880-talet hade de första organisationerna för facklärare bildats. Dessa levde "sina egna liv" intill mitten av 1940-talet utan anslutning till någon centralorganisation eller tankar på att gå samman i en gemensam organisation för facklärare.

I kapitel IX av bokens första del har bildandet av Svenska facklärarförbundet (SFL) behandlats. Som inledning till skildringen av epoken från 1950 och fram till våra dagar skall förbundsbyggandet 1948/49 rekapituleras.

Facklärarna anslöt sig till TCO först några år efter dess bildande 1944

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) bildades 1944 genom samgående mellan de privatanställda tjänstemännen, vilka var organiserade i De anställdas centralorganisation (DACO) och det "gamla" TCO, som bildats 1937 av stats- och kommunaltjänstemän.

Först 1946 anslöts den första facklärargruppen, Slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund (SYR) till TCO. SYR hade ansökt om medlemskap 1945 men den beviljades inte förrän ett år senare. Anledningen var att TCO önskade sammanföra organisationer inom samma verksamhetsområde till större och mera slagkraftiga enheter. De organisationer som avsågs representerade övnings-, yrkes- och speciallärare. När SYR hösten 1946 erhöll medlemskap uppställde TCO som villkor att SYR skulle förbinda sig att

"medverka till den rationalisering av lärarorganisationerna som kunde komma att ingå i TCOs organisationsplan".

Under 1947 anslöt sig också Musiklärarnas riksförbund (MR), Sinnesslöskolornas lärarförening (SSL), Svenska skolkökslärarinnornas förening (SSLF), Sveriges slöjdläraryrkeförening (SS) och Teckningslärarnas riksförbund (TR) till TCO. Samma villkor om medverkan till rationalisering av lärarorganisationerna gällde för dessa förbund.

1947 inbjöd TCO till överläggningar i organisationsfrågan. I den första, som ägde rum den 14 mars, deltog företrädare för SS, SSLF, SYR och Svenska yrkesskolläraryrkeföreningen (SYF). Överläggningarna leddes av TCO-sekreteraren Olof Schärman. Av en PM som Schärman presenterade framgick att TCOs motiv för en gemensam organisation för övnings-, yrkes- och speciallärare var att

"dessa grupper hade många betydelsefulla gemensamma intressen, som på ett ur medlemmarnas synpunkt mera tillfredsställande sätt kunde väntas bli tillvaratagna av en effektiv/organisation".

Överläggningarna om bildande av SFL inleddes 1947

En preliminär plan omfattade 14 punkter framlades, bl a skulle följande gälla

- organisationens uppgift skulle vara att tillvarata och främja övnings-, yrkes- och speciallärarnas ekonomiska, sociala och intellektuella intressen
- beslutande organ skulle vara kongress, förbundsstyrelse och arbetsutskott

- särskilda råd skulle upprättas för skilda medlemsgrupper
- distrikt och avdelningar skulle utöva den lokala verksamheten
- distrikten skulle utse ombud till kongressen och behandla ärenden som skulle föreläggas denna samt befrämja organisations- och propagandaarbetet
- förbundsstyrelsen skulle bestå av 11-17 ledamöter, representerande olika medlemsgrupper och arbetsutskottet skulle bestå av 5-7 ledamöter
- råden skulle ledas av gruppernas representanter i förbundsstyrelsen och deras uppgifter skulle vara att diskutera för respektive råd speciella frågor och anmäla resultatet till förbundsstyrelsen

- ett kansli skulle upprättas med minst tre heltidsanställda tjänstemän, ombudsman, sekreterare - redaktör och kassörska - kontorsbiträde
- gemensam tidskrift skulle upprättas med redaktionskommitté representerande olika medlemsgrupper.

Den 18 maj fortsatte överläggningarna, nu med företrädare även för tecknings- och gymnastiklärarna samt dövlärarna och lärarna vid sinnesslöskolorna. Samtliga utom SS och SYR ställde sig negativa till en enhetlig organisation.

Samverkande lärarförbunden

Svårigheterna att uppnå enighet ledde till att SS och SYR inte längre var beredda att acceptera rådande dödläge. Tillsammans med en helt ny intressent - Sveriges överlärarförbund - startade de i samråd med TCO den 1 september 1947 Samverkande lärarförbunden med eget kansli och anställde en ombudsman. Samarbetet innefattade endast förhandlings- och serviceverksamhet med kostnaderna fördelade i förhållande till förbundens medlemsantal.

Nya förutsättningar presenterades - riksföreningarna blev kärnan i SFL

Den 12 september tog Schärman upp organisationsförslaget till förnyad behandling och modifierade 14-punktsprogrammet på de punkter som kritiserats. Framför allt framhölls att bildandet av en enhetlig organisation inte "i och för sig" behövde innebära att de nuvarande organisationerna skulle försvinna. En bestämd förutsättning var emellertid att det nybildade förbundet ensam skulle sköta de fackliga frågorna, varvid de nuvarande organisationerna skulle ombildas till yrkesorganisationer med en rådgivande ställning. De personer som stod i ledningen för dessa organisationer skulle vara ledamötet i det nya förbundets beslutande organ.

En särskild svårighet utgjorde medlemsavgiften. Denna uppgick i allmänhet till 10-15 kronor per år och måste avsevärt höjas vid en organisationsförändring enligt förslaget. Frågan löstes på sådant sätt att representerarna uttalade sin principiella anslutning till förslaget.

Den 30 januari 1948 upptogs överläggningarna på nytt. En kommitté tillsattes med uppgift att lägga fram ett slutgiltigt förslag till lösning av organisationsfrågan. Företrädarna för musik- och gymnastiklärarna meddelade att deras styrelser inte haft tillfälle att diskutera frågan. De utsågs därför till "rapportörer" inom kommittén.

På ett heldagssammanträde en vecka senare beslutades att den nya organisationen skulle ha namnet Svenska facklärarförbundet.

Stadgar och ekonomi lades fast för ett SFL i vardande

Den 18 februari fastställdes förslag till stadgar. Detta följde den organisationsskiss som framlagts den 14 mars 1947. Den enda påtagliga avvikelserna var att organisationens federativa form förstärktes. Den tidigare föreslagna beteckningen "riksdistrikt" för yrkesorganisationerna utbyttes mot riksförening.

Statförslaget baserades på de åtta föreningarnas ca 5 000 medlemmar och omslöt 105 000 kronor, d v s en avgift på 21 kronor per år. Till detta belopp skulle sedan komma riksföreningsavgiften, som fastställdes av föreningarna själva.

Förbundet skulle bildas genom att riksföreningarna beslutade i enlighet med kommittéförslaget från den 18 februari. Förbundet skall överta Samverkande lärarförbundens kansli. Med detta skulle också samverkan med Sveriges överlärarförbund upphöra.

Det första ordinarie representantskapsmötet skulle äga rum under hösten 1949. De formella grunderna för organisationens verksamhet genom stadgar fastställda av ett representantivt organ var alltså ännu inte uppfyllda. Underlaget för organisationens verksamhet intill tidpunkten för representantskapsmötet var således av interimistisk natur.

I början av maj 1948 hade emellertid endast tre av de åtta organisationerna bekräftat överenskommelsen: SS, SSL och SYR. Under sensommaren 1948 beslutade SYR, SYF och Riksorganisationen för Sveriges handelslärare att gå samman i en förening under namnet Slöjd-, yrkes- och handelslärarnas riksförening (SYHR).

Svenska facklärarförbundet startar sin verksamhet den 1 september 1948

I detta läge beslutade SS, SSL och SYHR att starta Svenska facklärarförbundet från den 1 september 1948. Det konstituerande sammanträdet ägde rum den 31 augusti. Vid denna tidpunkt hade även Föreningen Sveriges vävlärlarinnor (FSV) beslutat ansluta sig. Styrelsen konstaterade att slöjdläraren Axel Karlbom "enligt beslut vid förberedande förhandlingar" utsetts till ordförande intill tiden för förbundets första ordinarie representantskap. Till vice ordförande utsågs slöjdlärlarinnan Valborg Flagge, till sekreterade vävlärlarinnan Birgitta Öhman och till kassakontrollant yrkesläraren David Nordlöf. I styrelsen ingick vidare

Sinnesslöskolornas lärarförenings ordförande Alice Gustafsson och som adjungerad ledamot förbundets ombudsman Harry Lindblom.

Lindblom hade anställts ett år tidigare som ombudsman i Samverkande lärarförbunden. Svenska facklärarförbundet övertog vid bildandet Samverkande lärarförbundens kansli och anställde Lindblom som förbundets 1:e ombudsman.

Under hösten 1948 beviljades SSLF, Föreningen Sveriges blindlärare (FSB) och Sinnesslöskolornas föreståndarförening medlemskap i förbundet och under 1949 intill tidpunkten för förbundets första ordinarie representantskap i oktober Sveriges barnträdgårdslärarinnors riksförbund (SBR), TR och Föreningen trädgårdslärare vid folkskoleseminarierna (FTF). Förbundet hade alltså vid det första representantskapet 10 riksföreningar med nära 5 000 medlemmar.

Organisationsstrid med LR om övningslärarna

Vid tiden för bildandet av Svenska facklärarförbundet tog Läroverkslärarnas riksförbund (LR) upp frågan om organisationshemvisten för övningslärarna vid de högre skolformerna - främst lärarna i teckning, musik och gymnastik - till diskussion.

I LR:s tidskrift behandlades frågan ingående och ofta under våren 1949. Vid denna tidpunkt stod föreningsledningarna för dessa övningslärargrupper inför ställningstagande i valet mellan SFL och LR.

I Tidskrift för Sveriges läroverkslärare (TfSL) konstaterades att intensiva förhandlingar ägde rum med övningslärarna och

"vi vill gärna tro, att deras känsla av kollegial samhörighet med övriga lärarkategorier skall fälla utslaget för en anslutning till Läroverkslärarnas riksförbund". [Detta borde heller inte, enligt tidskriften, förhindras av att övningslärargrupperna även inneslöt en mindre grupp medlemmar, som inte tjänstgjorde vid högre skolor. Riksförbundets stadgar kunde här ändras så att rätt till medlemskap tillkom inte endast lärare vid högre skolor utan även var och en som hade behörighet att anställas som sådan.

Ny
rad